

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Цей переклад підготовлений Радою Європи в межах Плану дій Ради Європи для України на 2018-2021 роки та фінансований за рахунок коштів на рівні Плану дій, наданих Естонією, Ірландією, Латвією, Литвою, Ліхтенштейном, Люксембургом, Нідерландами, Норвегією, Польщею, Румунією, Туреччиною, Угорщиною, Фінляндією, Чеською Республікою, Швейцарією, Швецією та Канадою.

This translation is produced by the Council of Europe within the framework of the Council of Europe Action Plan for Ukraine 2018-2021 and funded with Action Plan-level funds provided by the Czech Republic, Estonia, Finland, Hungary, Ireland, Latvia, Liechtenstein, Lithuania, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Poland, Romania, Sweden, Switzerland, Turkey and Canada.

ТРЕТЯ СЕКЦІЯ

СПРАВА СОВЗARU ПРОТИ РУМУНІЇ

(Заява № 48254/99)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

26 липня 2007 року

ОСТАТОЧНЕ

26/10/2007

Це рішення стало остаточним на підставі статті 44 § 2 Конвенції. До нього можуть бути внесені редакційні зміни.

У справі Cobzaru проти Румунії,

Європейський суд з прав людини (Третя Секція) на засіданні Палати у складі:

Пані Е. ФУРА-ЗАНДСТРЬОМ (E. FURA-SANDSTRÖM), *Голова*,

пан К. БІРСАН (C. BÎRSAN),

пані А. ГЮЛУМЯН (A. GYULUMYAN),

пан Е. МІЄР (E. MYJER),

пан ДАВІД ТУР БЙОРГВІССОН (DAVID THÓR BJÖRGVINSSON),

пані І. ЗІМЕЛЄ (I. ZIEMELE),

пані І. БЕРО-ЛЕФЕВР (I. BERRO-LEFÈVRE), *судді*,

і пан С. КЕСАДА (S. QUESADA), *секретар секції*,

Розглянувши справу на засіданні 5 липня 2007 року,

Проголошує наступне рішення, ухвалене у вказаний день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа була відкрита за заявою (№ 48254/99), яку подав проти Румунії, відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод («Конвенція»), її громадянин пан Белмондо Кобзару (Belmondo Cobzaru) («заявник») 11 травня 1999 року.

2. Заявника представляли, по черзі, пані М. Маковей (M. Macovei), адвокат, яка практикує у Бухаресті, Румунський Гельсінський комітет, громадська організація з Бухареста, і Європейський центр прав ромів, громадська організація з Будапешта (Угорщина). Уряд Румунії («Уряд») був представлений, по черзі, уповноваженою особою, пані Б. Рамашьяну (Ramaşanu), директором з Міністерства закордонних справ, і заступником уповноваженої особи, пані Р. Пашой (R. Raşoi), також з Міністерства закордонних справ.

3. Заявник, зокрема, стверджував, що під час тримання під вартою він зазнав нелюдського і такого, що принижує гідність, поводження, що є порушенням статті 3 Конвенції; що органи влади не виконали своє зобов'язання провести швидко, неупереджене та ефективне розслідування заяв про жорстоке поводження, також всупереч статті 3; і що він не мав ефективного засобу правового захисту відповідно до національного законодавства стосовно заяв про жорстоке поводження, що порушує статтю 13 Конвенції. Заявник також скаржився на порушення статей 6 і 14 в сукупності зі статтями 3 і 13 Конвенції.

4. 22 травня 2001 року Суд вирішив повідомити про заяву Уряду.

5. 23 червня 2005 року Суд вирішив, відповідно до положень статті 29 § 3 Конвенції, розглянути одночасно заяву щодо прийнятності і щодо суті.

6. Уряд і заявник надали зауваження щодо суті (правило 59 § 1). Сторони письмово відповіли на зауваження одна одній.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

7. Заявник, Белмондо Кобзару, є громадянином Румунії, 1973 року народження. Він живе у місті Мангалія (Констанца).

1. Факти, повідомлені заявником

8. 4 липня 1997 року приблизно о 19.30, заявник і його подруга Стелуца М. прибули до квартири, у якій вони мешкали разом, і яка належала Стелуці. Після цього заявник залишив квартиру приблизно на 20 хвилин, щоб зняти гроші, оскільки він і Стелуца збиралися ввечері піти погуляти. Однак, коли він повернувся, то двері були замкнені. Він запитав сусідів, чи бачили вони Стелуцу, але йому сказали, що її ніхто не бачив. Побоюючись, що вона могла скоїти спробу самогубства, яку вона вже робила в минулому, заявник вибив двері квартири в присутності сусідки, Ріти Г. У квартирі нікого не було, тому він вирішив піти до поліції, щоб дізнатися про її долю. Коли він виходив з житлового будинку, то зустрів зятя Стелуци, Крінела М., у супроводі трьох чоловіків, озброєних ножами, які намагалися напасти на нього, але він зумів від них втекти.

9. 4 липня 1997 року о 20:00. Крінел М. викликав поліцію і подав скаргу на заявника. За його словами, заявник спробував увірватися до квартири Стелуци, але втік, коли з'явився Крінел М. Скарга була завірена співробітником міліції Думітру СА.

10. Думітру СА надіслав поліцейський патруль для проведення розслідування на місці, щоб перевірити факти, про які повідомив Крінел М. У рапорті, підготовленому патрульною поліцією, було зроблено висновок, що в квартирі не було жодних слідів злому або насильства. Ріта Г., яка була присутня під час розслідування, заявила, що заявник зламав двері квартири в її присутності, побоюючись, що Стелуца могла здійснити самогубство.

11. Невдовзі після того, як заявник втік від Крінела М., тобто між 20 і 21 годинами, він дізнався, що поліція шукає його, і пішов до відділення поліції міста Мангалія у супроводі своєї двоюрідної сестри Ветуши Л.

Він повідомив черговому співробітнику поліції Думітру СА., що певні особи намагалися його побити, коли він виходив зі своєї квартири, і хоча він встиг втекти, проте все ще боявся, що Крінел М.

може побити його. Після того, як він пред'явив посвідчення особи, йому сказали зачекати. При цьому були присутні інші поліцейські.

12. Близько 22:00 поліцейські Георге Г., Курті Д. і Іон М. повернулися з розслідування на місці, яке вони провели у квартирі Стелуци. Георге Г. схопив заявника за волосся і потягнув його нагору до кабінету. Георге Г. і Курті Д. били його по голові, доки у нього з носа не пішла кров, тоді його кинули на підлогу і почали бити ногами. Ззаду на шию йому поклали газету і били по ній дерев'яною палицею. Чотири поліцейські у цивільному одязі спостерігали за насильством, але не робили нічого, щоб запобігти йому чи припинити його. Поліцейські сказали заявнику, що той факт, що його батько є місцевим керівником ромської асоціації, не допоможе йому, і змушували підписати заяву, згідно з якою його побили Крінел М. та інші особи. Потім йому наказали піти геть і повернутися наступного дня. Поліція залишила його посвідчення особи.

13. Заявник пішов, але він відчував себе дуже слабким, тому зупинився і сів перед поліцейським відділенням. Георге Г. вийшов і наказав йому піти додому. Побачивши, що заявник знаходиться в поганому стані, Венуша запросила його з собою і запропонувала йому каву. Заявник показав їй гулі на голові та інші сліди ударів на спині.

14. Пізніше того ж вечора заявник був прийнятий до відділення невідкладної допомоги лікарні у Мангалії з пораненнями, діагностованими як черепно-мозкова травма. Його перевезли до лікарні округу Констанца, де йому зробили рентген. Йому повідомили про необхідність зробити сканування, але так його і не зробили.

15. 7 липня 1997 року заявника виписали з лікарні, нібито на прохання особи, чиє ім'я лікарня не могла розкрити.

16. 8 липня 1997 року заявника оглянув судово-медичний експерт Інституту судової медицини у Констанці, який у своєму звіті зазначив, що у заявника були сильні болі у голові і животі, труднощі при ході, синці навколо очей, на пальцях, на спині, на правій руці, на грудях, на правому стегні і гомілці та гематоми на голові. У звіті було зроблено висновок, що тілесні ушкодження були завдані ударами «болючими і твердими предметами». Лікар сказав, що заявникові знадобиться 14-15 днів для одужання.

17. 8 липня 1997 року заявник подав скаргу голові управління поліції у Мангалії на працівників поліції Курті Д. та Георге Г. Він стверджував, що після того, як йому вдалося втекти від Крінела М. та його друзів, він повернувся додому, але коли він дізнався, що поліція шукає його, то пішов до відділення поліції. Там Георге Г. і Курті Д. побили його і змусили підписати заяву, після чого вони сказали йому, щоб він повертався додому і прийшов наступного дня.

Скарга була зареєстрована 9 липня 1997 року і передана майору П.

18. 10 або 11 липня 1997 року майор П. взяв письмові пояснення від працівників поліції, які брали участь у допиті заявника: Георге Г., Курті Д. і Іона М. Усі співробітники поліції лаконічно заперечували, що побили заявника. Жоден з них не згадував, що бачив будь-які синці на обличчі заявника, коли він прийшов до відділення поліції. Заяви були датовані 11 липня, але майор П. підтвердив, що вони були зроблені 10 липня.

19. У заяві, щодо якої майоро П. засвідчив, що її було зроблено 11 липня 1997 року, Думітру СА, співробітник поліції, який чергував 4 липня 1997 року, пояснив, що о 20.15. він отримав телефонний дзвінок від Крінела М., який повідомив йому, що заявник вдерся до квартири Стелуци і згодом втік. Потім черговий офіцер відправив до квартири поліцейський патруль, до складу якого увійшли три співробітники поліції: Георге Г., Курті Д. і Іон М. Тим часом заявник прибув до поліцейського відділення, у супроводі своєї двоюрідної сестри, Венуши Л. Він сказав Думітру СА, що він вдерся до квартири, тому що думав, що його подруга знаходиться всередині. На виході, на сходах будівлі, до нього підійшли декілька осіб, які намагалися спіймати його, але він втік і приїхав до поліції, щоб вони його не побили. Співробітник поліції сказав заявникові та його двоюрідній сестрі чекати у передпокої. Там був також поліцейський Георге С. Близько 22:00 поліцейський патруль повернувся з квартири і повів заявника до свого кабінету на першому поверсі для допиту. Приблизно через півгодини заявника відправили додому і попросили повернутися наступного ранку. Думітру СА. не згадував про синці, які заявник нібито мав на обличчі на момент прибуття до відділення поліції.

20. Листом від 10 липня 1997 року майор П. передав справу для попереднього розслідування до військової прокуратури в Констанці. Матеріали справи містили такі документи:

(i) недатована заява заявника, згідно з якою після того, як він залишив квартиру Стелуци ввечері 4 липня 1997 року, він зустрівся з її родичами, які побили його;

(ii) рапорт від 4 липня 1997 р., складений о 20.15 співробітником поліції Думітру СА., у якому повідомлялось, що Крінел М. поскаржився до поліції, що заявник вдерся до квартири Стелуци (див. параграф 9 вище);

(iii) заяву Крінела М. від 4 липня 1997 року, з якої виявилось, що він погрожував заявникові ввечері 4 липня 1997 року і навіть кинув у нього камінь, який не влучив, але він, зрештою, не бив його;

(iv) огляд місця події від 4 липня 1997 року;

(v) заява Ріти Г. від 4 липня 1997 року, яка підтверджує твердження заявника, а саме, що близько 6-ї вечора він вдерся, в її присутності, до квартири Стелуци, побоючись, що та могла скоїти самогубство, і що

він пішов геть, коли побачив, що Стелуци не було там; не було згадано про фізичний напад на заявника;

(vi) рапорт поліції від 7 липня 1997 року, складений Георге Г., в якому перераховано одяг, що належить Стелуці, який нібито порвав заявник 28 червня 1997 року;

(vii) письмове повідомлення, видане 7 липня 1997 року поліцією з проханням, щоб Інститут судової медицини оглянув Стелуцу М., яка "була побита Кобзару Белмондо 3 липня 1997 року";

(viii) заява Стелуци від 9 липня 1997 року, з якої з'ясувалося, що 3 липня заявник побив її під час перебування у його квартирі, і що 4 липня він відвів її до її квартири і сказав їй не йти; як тільки він пішов, Стелуца пішла на дах будівлі, де залишалася близько двох годин; звідти вона побачила, що заявник повертається і вдирається до квартири; як він не знайшов нікого і пішов геть. Стелуца далі повідомила, що коли заявник виходив з будівлі, то зустрівся з Крінелом М., який "побив його, запитував його, чому він вдерся до квартири"; не було надано жодних деталей щодо стверджуваного побиття; наприкінці своєї заяви вона знову згадала, що заявник зламав двері її квартири викруткою, яку він позичив у сусідки, але коли він побачив Крінела М., то втік;

(ix) заяву від 9 липня 1997 року від Елени, матері Стелуци, згідно з якою відносини між заявником і Стелуцою вже погіршилися; 28 червня 1997 року заявник розірвав якийсь одяг, що належав Стелуці, а 4 липня 1997 року, коли Стелуца знаходилася на даху будівлі, заявник вдерся до квартири, але нічого не вкрав;

(x) заяви від 10 або 11 липня 1997 року, зроблені співробітниками поліції Георге Г., Іоном М., Курті Д. і Думітру С.А. (див. параграфи 18 і 19 вище).

21. 17 липня 1997 року заявник та його батько, голова Асоціації ромів у Мангалії, подали скаргу до Департаменту національних меншин і звернулися з проханням провести розслідування щодо працівників поліції, які побили заявника. Вони надали медичну довідку, видану 8 липня 1997 року, копію газетної статті, у якій викладено повідомлення заявника про жорстоке поводження з ним, а також заяви Венуші, яка супроводжувала заявника до поліцейської дільниці 4 липня 1997 року і яка бачила, як він виходив з поліцейської дільниці, страждаючи від важкого болю. Скарга була направлена до військової прокуратури в Констанці 23 липня 1997 року.

22. 21 липня 1997 року батько заявника подав скаргу до військової прокуратури в Констанці.

23. 28 липня 1997 року заявник подав окрему кримінальну скаргу до військової прокуратури Бухареста. Він також вимагав відшкодування матеріальної та моральної шкоди. Скарга була

zareestrovana v toj že den' v Ġeneraľnıj prokuraturı i napravlena 14 serpnja 1997 roku do vıjs'kovoı prokuraturı v Konstanći.

24. 18 serpnja 1997 roku vıjs'kovıj prokuror, vıdovıdальnıj za rozslıduvannja, dopitav pracıvnikıv polıćıj ta zjavnika. Spıvrobitniki polıćıj Kurtı D. ta Ġeorge Ġ. povtorıli svoı zjavı, зроблені у поліції Мангалії, zjavnik takozh povtorıv svoı tverdžennja pro žorstoķe povodžennja. Bільше того, він скаржився, що він був примушений підписати заяву, згідно з якою його побили Крінел Марін та інші родичі його дівчини.

25. 18 вересня 1997 року вıjs'kovıj prokuror dopitav Венушу Л. Вона заявила, що 4 липня 1997 року вона та подруга її, Валентина Т., супроводжували zjavnika до поліцейської дільниці, і що через 30 хвилин zjavnik вийшов і поскаржився їм, що поліцейські побили його дерев'яною палицею. Він також показав їм синці на руці, спині і пальцях.

26. 29 вересня 1997 року Ġeneraľna prokuratura v Бухаресті закликала вıjs'кового прокурора Констанца, вıdovıdального за розслıduvannja, завершити розслıduvannja і постановити остаточне рішення до 12 грудня 1997 року.

27. 6 жовтня 1997 року вıjs'kovıj prokuror Констанца вıдправився до вıдділу поліції міста Мангалія, де він допитав наступних свідків:

(i) свідки Амет Ф. і Нурі М. стверджували, що вони чули, що вıдбулася суперечка між Крінелем М. і zjavником; далі Амет Ф. стверджував, що бачив, як Крінель М. з каменем у руці переслідував zjavника;

(ii) поліцейський Думітру С.І., який дав письмову заяву, згідно з якою він був у поліцейській дільниці 4 липня 1997 року, коли zjavnik прибув туди о 21.30, і він побачив, що у zjavника, коли він увійшов до вıдділення поліції, були синці на обличчі; він пояснив черговому поліцейському, Думітру С.А., що його вдарив хтось під час проникнення до квартири;

(iii) Іон М. знову був допитаний і повідомив, що, коли zjavnik прибув до поліцейського вıдділення, близько 21.30, у нього були синці на обличчі, і він заявив, що його вдарив хтось під час проникнення до квартири;

(iv) поліцейський Маріус І., який також 4 липня 1997 року брав участь у розслıduvannı на місці у квартирі Стелуци, заявив, що zjavnik прибув до поліцейського вıдділення після того, як наряд поліцейських повернулася з розслıduvannja на місці, і він помітив, що zjavnik мав очевидні синці на обличчі, які виникли незадовго до того;

(v) Крінель М. підтвердив, що 4 липня 1997 року він бачив, як zjavnik вдерся до квартири Стелуци, і що після невдалої спроби зловити zjavника йому вдалося лише кинути у нього каменем, який не

влучив; він також підтвердив, що деякі сусіди стали свідками цього інциденту, включно з Рітою Г..

Прокурор не задавав жодних питань поліцейським, які давали письмові свідчення.

28. 12 листопада 1997 року військовий прокурор Констанца відмовив у порушенні кримінальної справи щодо скарг заявника проти працівників поліції Георге Г. і Курті Д. на тій підставі, що факти не були підтверджені. Прокурор зазначив, що як заявник, так і його батько були відомі як "антисоціальні елементи, схильні до насильства і крадіжки", постійно конфліктували з "членами своєї етнічної групи", і що саме в цьому контексті ввечері 4 липня 1997 року заявник зламав двері квартири своєї подруги і знищив багато її одягу. Прокурор також зазначив, що, за різними показаннями, у тому числі працівників поліції Департаменту поліції Мангалії, подруги заявника, її матері та Нурі М., заявника вдарив Крісел М. через проникнення в квартиру Стелуци. Прокурор виявив, що саме з «очевидних причин» Крісел М., «також циган», спростовував побиття заявника. Прокурор вважав, що заяву Венуши Л., з якої виявилось, що заявник вийшов з поліцейської дільниці з синцями на різних частинах тіла, не можна брати до уваги, оскільки вона також була циганка і, крім того, двоюрідна сестра заявника, і тому її свідчення були нещирими і суб'єктивними.

29. Окремими рішеннями від 26 лютого та 27 липня 1998 року прокурор окружного суду Мангалія припинив провадження, порушене проти заявника його подругою та її зятем, за фізичний напад та матеріальну шкоду.

30. 4 березня 1998 року заявник подав скаргу на рішення від 12 листопада 1997 року про відмову в порушенні кримінальної справи. Скарга була зареєстрована 11 березня 1998 року військовим відділенням Генеральної прокуратури. Її було передано військовому прокурору Бухарестського апеляційного суду, який, у свою чергу, направив її назад до головного військового прокурора Констанца.

31. 4 травня 1998 року головний військовий прокурор Констанца відхилив скаргу заявника на тій підставі, що не було надано доказів того, що співробітники поліції побили заявника, "цигана 25-річного віку", "відомого тим, що створює скандали і завжди потрапляє в бійки». Він встановив, що, навпаки, тілесні ушкодження заявника «могли виникнути під час сварки, яку він мав з іншими членами його етнічної групи. Фактично, є свідчення того, що батько молодшої людини, який був дуже наполегливим і мав гіпотетичний титул лідера етнічної місцевої асоціації, намагався скористатися скаргою на поліцейських, щоб загасити інший конфлікт».

32. 23 вересня 1998 року заявник подав скаргу до військового відділення Генеральної прокуратури.

33. 18 листопада 1998 року головний прокурор військового відділення Генеральної прокуратури повідомив йому, що його скаргу було відхилено, і що це рішення є остаточним.

2. Факти, повідомлені Урядом

34. Уряд стверджував, що заявник був побитий Крінелом М., і що ці факти були підтверджені деякими свідками, які були допитані під час розслідування, зокрема, подругою заявника, яка бачила. з даху будівлі, що заявника побив Крінел М, і трьома співробітниками поліції, які відзначили дуже недавні ознаки насильства на обличчі заявника, коли він прийшов до поліцейського відділення. У зв'язку з цим Уряд зазначив, що твердження заявника про те, що у нього були синці на обличчі, суперечило медичній експертизі, яка не виявила таких ознак.

35. Уряд також заперечував те, що майор П. датував заяви, подані йому співробітниками поліції, 10-м липня, і стверджував, що дата 11 липня 1997 року, яку співробітники міліції написали у своїх заявах, очевидно, була помилкою.

II. ВІДПОВІДНІ НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВО І МІЖНАРОДНІ МАТЕРІАЛИ

1. Відповідні національні право і практика

36. Відповідні положення Кримінально-процесуального кодексу, чинні на момент подій, звучали наступним чином:

Стаття 10

“Кримінальне провадження не може бути розпочате, а розпочате провадження не може продовжуватися, якщо

(а) діяння не було скоєне взагалі;

(...)

(с) діяння не було скоєне особою, яка притягається до відповідальності;

...”

Стаття 14

“Мета цивільного позову - встановити цивільну відповідальність обвинуваченого та відповідальність за збитки будь-якої іншої особи, яка може бути визнана відповідальною.

Цивільна справа може бути об'єднана з кримінальною справою в кримінальному провадженні, шляхом приєднання до провадження.”

Стаття 15

“Особа, яка зазнала цивільної шкоди, може долучитись до кримінального провадження...”

Він чи вона можуть зробити це під час кримінального слідства... або під час судового розгляду...”

Стаття 22

“Висновки, що містяться у остаточному вирокі суду, який ухвалив рішення у кримінальному провадженні щодо питання про те, чи було вчинено дане діяння, та встановлення особи злочинця і встановлення його вини є обов’язковими для суду у рамках цивільного провадження, коли розглядаються цивільні наслідки злочинного діяння.”

Стаття 19

“(1) Потерпілий, який не приєднався до кримінальної справи, порушеної в суді, може подати позов в порядку цивільного провадження...”

“(2) Цивільне провадження призупиняється до завершення кримінального провадження рішенням щодо суті.

...”

Стаття 278

“Скарги на рішення та дії прокурора ... розглядаються головним прокурором прокуратури. Якщо рішення приймає головний прокурор, скарга розглядається вищою прокуратурою...”

Стаття 343 § 3

“У випадку обвинувального чи виправдального вироку або припинення кримінального провадження суд постановляє рішення, у якому він також ухвалює рішення щодо цивільного позову.

Відшкодування цивільної шкоди не може бути присуджене, якщо обвинувачений виправданий на тій підставі, що не було події злочину, або злочин не був скоєний обвинуваченим.”

37. У своєму рішенні № 486 від 2 грудня 1997 року, Конституційний Суд постановив, що стаття 278 Кримінально-процесуального кодексу є конституційною лише в частині, яка не перешкоджає будь-кому, хто незадоволений рішенням прокуратури, мати прямий доступ до суду, відповідно до статті 21 Конституції.

38. Законом № 281 від 24 червня 2003 року було внесено зміни до Кримінально-процесуального кодексу. Він запровадив, серед іншого, статтю 278 (1), що регулює оскарження до суду рішення прокурора. Він встановлює строк для подання скарги, компетентний суд і процедуру, якої слід дотримуватися.

39. Відповідні частини Цивільного кодексу кажуть наступне:

Стаття 998

“Будь-яка дія, вчинена особою, яка завдає шкоди іншій особі, покладає на особу, з вини якої шкода була завдана, зобов’язання відшкодування її.”

Стаття 999

“Кожен несе відповідальність за шкоду, яку він заподіяв не лише своїм власним діянням, але і через бездіяльність або недбалість.”

40. Уряд навів низку справ, у яких національні суди вирішили, що рішення прокурора, засноване на статті 10 (b) Кримінально-процесуального кодексу, не відкривати кримінальну справу за відсутності умислу, як частини складу злочину, не перешкоджає судам цивільної юрисдикції розглядати цивільний позов, що виникає внаслідок вчинення даного діяння.

41. Уряд повідомив про єдину справу 1972 року, у якій Верховний Суд вирішив, що рішення прокурора, цього разу на підставі статті 10 (a) і (c) Кримінально-процесуального кодексу, не розпочинати кримінальне розслідування з огляду на те, що діяння зовсім не були скоєні або не були скоєні підозрюваним, не перешкоджає судам цивільної юрисдикції розглядати цивільний позов, що виникає внаслідок вчинення цього діяння згаданою особою. Проте рішення Верховного Суду стосувалося виключно питання компетенції і не вказувало, чи існує правове положення, що дає шанс на успіх для такого позову.

42. Загальна думка фахівців з кримінального процесу полягає в тому, що цивільний суд не може розглядати цивільний позов, поданий проти особи, проти якої прокурор відмовився порушити кримінальну справу за ознаками, передбаченими в пунктах a) і c) статті 10 Кримінально-процесуального кодексу, якщо дії не були вчинені зовсім або не були вчинені підозрюваним (див. *Criminal Procedural Law – General Part*, Gheorghe Nistoreanu і Інші, стор. 72, Bucharest 1994, і *A Treaty on Criminal Procedural Law – General Part*, Nicolae Volonciu, стор. 238-39, Bucharest 1996).

43. Загальна думка фахівців з цивільного процесу і деяких фахівців з кримінального процесу полягає в тому, що рішення прокурора про відмову в порушенні кримінальної справи за ознаками, зазначеними у попередньому пункті, не перешкоджає суду цивільної юрисдикції розглядати цивільний позов, поданий до відповідача, і зробити власну оцінку фактам, які були вчинені, і ким. Однак, вважається, що при здійсненні цієї оцінки цивільні суди повинні покладатися на висновки прокурора, викладені у рішенні про відмову в порушенні кримінальної справи (див. *The Civil Action and the Criminal Trial*, Anastasiu Crișu,

RRD № 4/1997, і *Criminal Procedural Law*, Ion Neagu, стор. 209, Bucharest 1988).

2. Міжнародні документи щодо становища ромської спільноти в Румунії

44. У своїй Резолюції № 1123/1997 про виконання Румунією зобов'язань Парламентська Асамблея Ради Європи закликала румунський уряд «сприяти боротьбі проти расизму, ксенофобії та нетерпимості та вживати всіх необхідних заходів для соціальної інтеграції спільноти ромів».

45. Комісія Європейського Союзу відзначила у Регулярному звіті 1998 року про успіхи Румунії щодо вступу до ЄС, що «дискримінація великої ромської меншини в Румунії залишається широко розповсюдженою», і що в загальних рисах захист меншин в Румунії залишається задовільним, за великим виключенням стосовно ромів».

46. У своєму Регулярному звіті про успіхи Румунії щодо вступу до ЄС 8 листопада 2000 року Європейська Комісія заявила, зокрема, що

“Роми залишаються об'єктом широкої дискримінації в румунському суспільстві. Проте, прагнення Уряду до вирішення цієї ситуації залишається низьким, і з часу останнього регулярного звіту в цій сфері було досягнуто незначного успіху”.

47. У своїй публікації "Роми – запізніле правосуддя, відмова у правосудді", виданій в 1998 році, Amnesty International повідомила про випадки вбивств, побиття та інших форм жорстокого поводження з циганами і критикувала нездатність співробітників правоохоронних органів захищати ромів від расистського насильства в Румунії.

48. Щорічні звіти Департаменту США про Румунію з 2000 по 2006 рік повідомляли про посякденну жорстокість поліції – включно з побиттями - і расове переслідування ромського населення, і відзначали, що розслідування злочинів, скоєних поліцією, в цілому було тривалим, безрезультатним і рідко призводило до притягнення до відповідальності чи покарання..

49. У своєму другому звіті щодо Румунії, ухваленому 22 червня 2001 року, Європейська комісія проти расизму та нетерпимості (ЄКРН) встановила, що:

“Серйозні проблеми ... продовжують існувати по всій країні стосовно ставлення і поведінки поліції до членів ромської/циганської спільноти. ЄКРН, зокрема, висловлює жаль з приводу того, що випадки насильства з боку поліції проти членів ромської/циганської спільноти, включно з використанням вогнепальної зброї, продовжують відбуватися і призводять до серйозних і іноді смертельних травм...”

Такі зловживання, хоча і добре задокументовані та повідомлені владі неурядовими організаціями та окремими особами, здається, не повністю розслідувані або покарані: справи, які розслідуються, зазвичай закриваються...”

50. 24 червня 2005 року ЄКРН ухвалила третій звіт щодо Румунії, в якому заявила наступне стосовно прогресу, досягнутого румунськими органами влади в поліпшенні становища ромів:

“...Що стосується існування органу, відповідального за розгляд скарг, поданих проти працівників поліції або працівників правоохоронних органів, то румунські органи повідомили ЄКРН, що для цієї мети було запроваджено процедуру в межах самого Міністерства внутрішніх справ. [...] Однак, незважаючи на те, що румунські органи влади визнали, що велика кількість співробітників поліції були заарештовані за протиправну поведінку, вони не надали жодної інформації про потерпілих. Крім того, ЄКРН із занепокоєнням відзначає, що, незважаючи на наявність цих процедур, румунські органи влади заявили, що жодних скарг на працівників поліції та працівників правоохоронних органів за дискримінаційні дії не було. Тому вона запитує, чи це не відображає відсутність довіри серед широкої громадськості до спроможності влади карати винних у таких діях.”

51. У доповіді про свій перший візит до Румунії з 5 по 9 жовтня 2002 року Комісар Ради Європи з прав людини заявив, зокрема, про громаду ромів в Румунії.:

“47. Ромська/циганська громада сильно страждає від бідності, безробіття, відсутності освіти, відсутності доступу до медичної допомоги і правосуддя, та дискримінації у всіх її формах. Так само, згідно з ромськими/циганськими організаціями, однією зі зростаючих проблем цієї громади є "анти-ромський феномен", який поширюється як в Румунії, так і в Європі.”

52. У своєму наступному звіті щодо Румунії за період 2002-2005 рр. Комісар описав загальне становище ромської громади:

“54. Згідно з переписом 2002 року, 535 250 осіб було зареєстровано як роми, що становить 2,5% населення Румунії. Тим не менш, УВКБ ООН оцінило в 2004 році, що ромське населення насправді складало від 1,8 до 2,5 млн. осіб.

[...]

56. З загальної точки зору, ситуація з циганами продовжує викликати занепокоєння. НУО та представники ромської спільноти продовжують повідомляти про насильство з боку поліції і дискримінацію та заявляють, що негативний образ ромів поширюється засобами масової інформації та частиною політичної еліти.

[...]”.

ПРАВО

I. ПРИЙНЯТНІСТЬ

53. Уряд висунув заперечення про недотримання шестимісячного правила. Припускаючи, що стаття 278 Кримінально-процесуального кодексу передбачає, що скарга може бути подана на рішення прокурора до старшого прокурора, а згодом до Генерального прокурора, він стверджував, що скарга заявника до Генеральної прокуратури від 23 вересня 1998 року не була ефективним засобом правового захисту. Як наслідок, шестимісячний строк, встановлений статтею 35 Конвенції, почав діяти 4 травня 1998 року, коли головний військовий прокурор Констанца підтвердив рішення не пред'являти звинувачення, а не, як запропонував заявник, 18 листопада 1998 року, коли військове відділення Генеральної прокуратури повідомило йому, що відхилило його скаргу.

Уряд також попросив Суд відхилити заяву через невиконання вимоги про вичерпання внутрішніх засобів правового захисту, відповідно до статті 35 § 1 Конвенції, і стверджував, що відповідно до рішення Конституційного Суду № 486 від 2 грудня 1997 року, заявник міг подати позов до суду, оскаржуючи рішення військових прокурорів не пред'являти обвинувачення.

54. Заявник стверджував, що він просто дотримувався внутрішнього законодавства, що дозволило йому подати скагу до Генеральної прокуратури.

У відповідь на передбачувану можливість оскарження у суді рішення не пред'являти обвинувачення, він підкреслив, що в ряді рішень, прийнятих Верховним Судом після рішення Конституційного Суду від 4 травня 1998 року, було визнано, що скарги до суду проти рішення прокурора не пред'являти обвинувачення були неприйнятними.

55. Суд зауважує, що стаття 278 Кримінально-процесуального кодексу передбачає, що рішення прокурора можуть бути оскаржені до вищого прокурора, що саме і зробив заявник. Суд також нагадує, що раніше він відхилив аналогічне заперечення Уряду щодо невичерпання національних засобів правового захисту у подібному випадку (див. *Notar проти Румунії* (dec.), № 42860/98, 13 листопада 2003). Суд не знаходить підстав для досягнення іншого висновку у цій справі. Тому він відхиляє заперечення Уряду.

56. Суд зазначає, що заява не є явно необґрунтованою у розумінні статті 35 § 3 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є непринятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ

57. Заявник скаржився, що зазнав жорстокого поводження під час перебування у поліції, в порушення статті 3 Конвенції, котра звучить наступним чином:

“Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.”

58. Уряд заперечив твердження заявника. Він стверджував, що заявник не був офіційно заарештований, а прийшов за власним бажанням до поліцейської дільниці, де перебував не більше двох годин. Поліція не мала зобов'язання відправляти заявника на медичне обстеження, щоб встановити стан його здоров'я на момент прибуття до поліцейської дільниці. Крім того, Уряд стверджував, що судово-медичне свідоцтво, подане заявником, стосувалося лише ушкодження тих частин тіла, які зазвичай вкриті одягом. У ньому не згадано про синці на обличчі заявника. Це свідоцтво було співзвучне з твердженням Венуши Л., згідно якого після прибуття до поліцейського відділення заявник не мав слідів насильства на непокритих частинах тіла. З іншого боку, на думку Уряду, окремі докази, такі як покази, зроблені Стелуцею М і співробітником поліції Думітру СІ., вказують, що заявник мав сутичку з Крінелем М. до прибуття до поліцейського відділення. Уряд дійшов висновку, що недостатньо доказів, які свідчать про те, що заявник прийшов до поліцейського відділення у хорошому стані здоров'я.

59. Заявник стверджував, що він перебував під вартою у поліції, принаймні з точки зору статті 3, оскільки не міг залишити будівлю без дозволу співробітників поліції, які його допитували, і вони зберігали його посвідчення особи. Тому владі довелося дати альтернативне пояснення поранень на його тілі. Багато травм були на голові і на пальцях, і тому були видимі. Заявник наголосив, що твердження Уряду про те, що тілесні ушкодження були завдані йому Крінелем М., переповнені невідповідностями. По-перше, Крінел М. сам заперечував, що вдарив заявника, визнавши, що заявник "заслужив на це". Більш того, проти Крінела М. не було розпочато жодних розслідувань за фізичний напад на заявника, хоча військовий прокурор зробив цей висновок щодо травм на тілі заявника. Заявник стверджував, що лише у жовтні 1997 року, більш ніж через чотири місяці після подій, деякі співробітники поліції заявили, що побачили синці на його тілі після прибуття до поліцейського відділення. Тому такі заяви можна розглядати як спробу захистити своїх колег.

60. Суд нагадує, що стаття 3 закріплює одну з основних цінностей демократичного суспільства. Навіть за найскладніших обставин, таких як боротьба з тероризмом або злочинністю, Конвенція в абсолютний

спосіб забороняє катування або нелюдське чи таке, що принижує гідність, поводження або покарання. На відміну від більшості матеріальних положень Конвенції та Протоколів №№ 1 і 4, стаття 3 не передбачає винятків, і жодний відступ від неї за статтею 15 Конвенції не допускається, навіть у випадку надзвичайної ситуації, що загрожує життю нації (див. *Assenov і Інші проти Болгарії*, рішення від 28 жовтня 1998, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII, стор. 3288, § 93).

61. Жорстоке поводження повинно досягти мінімального ступеня тяжкості, для того щоб підпадати під дію статті 3. Оцінка цього мінімуму залежить від усіх обставин справи, таких як тривалість поводження, його фізичні чи психічні наслідки та в деяких випадках - стать, вік і стан здоров'я потерпілого (див. *Ірландія проти Сполученого Королівства*, рішення від 18 січня 1978, Series A № 25, стор. 65, § 162; *Kudla проти Польщі* [ВП], № 30210/96, § 91, ECHR 2000-XI; і *Peers проти Греції*, № 28524/95, § 67, ECHR 2001-III). Суд вважає, що поводження є «нелюдським», якщо, поміж іншим, воно було умисним, застосовувалося протягом декількох годин підряд і викликало або реальні тілесні ушкодження, або інтенсивні фізичні та психічні страждання. Вважається, що поводження є «принизливим», якщо воно викликало у потерпілих почуття страху, страждань і неповноцінності, здатних принижувати і зневажати їх (див. *Kudla*, цитовано вище, § 92).

62. Вирішуючи, чи є особлива форма поводження "принизливою" у розумінні статті 3, Суд враховуватиме, чи є його метою принизити та знецінити відповідну особу, а також, стосовно його наслідків, чи це негативно впливає на його чи її особистість у спосіб, несумісний зі статтею 3 (див. *Raninen проти Фінляндії*, рішення від 16 грудня 1997, *Reports* 1997-VIII, стор. 2821, § 55). Проте, відсутність такої мети не може сама по собі призвести до висновку про відсутність порушення статті 3 (див. *Peers*, цитовано вище, § 74). Завдані страждання та приниження повинні у будь-якому випадку виходити за межі неминучого елементу страждання або приниження, пов'язаного з певною формою законного поводження або покарання..

63. Суд вважає, що кількість синців, встановлена лікарями, які оглядали пана Кобзару (див. параграфи 14 і 16 вище), вказувала, що його поранення, завдані поліцейськими чи іншими особами, були достатньо серйозними, аби становити жорстоке поводження у обсязі, що підпадає під дію статті 3 (див. наприклад, *A. проти Сполученого Королівства*, рішення від 23 вересня 1998, *Reports* 1998-VI, стор. 2699, § 21, і *Ribitsch проти Австрії*, рішення від 4 грудня 1995, Series A № 336, стор. 9 і 26, §§ 13 і 39). Уряд не оскаржував, що тілесні ушкодження отримані заявником, якщо припустити, що вони були свідомо завдані йому, коли він перебував під контролем поліції, досягли рівня серйозності, достатнього для того, щоб привести до сфери застосування статті 3.

Залишається розглянути питання про те, чи повинна держава нести відповідальність за статтею 3 стосовно цих тілесних ушкоджень.

64. Суд нагадує свою практику, що підтверджує стандарт доказу «поза розумним сумнівом» у оцінці ним доказів (див. *Avşar проти Туреччини*, № 25657/94, § 282, ECHR 2001). Такі докази можуть впливати зі співіснування досить сильних, чітких і узгоджених висновків або подібних неспростованих презумпцій.

65. Суд уважно ставиться до субсидіарного характеру своєї ролі і визнає, що повинен бути обережним у прийнятті на себе функції суду першої інстанції, коли це не є неминучим через обставини конкретної справи (див. наприклад, *McKerr проти Сполученого Королівства* (dec.), № 28883/95, 4 квітня 2000). Тим не менше, якщо постають скарги за статтею 3 Конвенції, Суд має бути особливо уважним (див., *mutatis mutandis*, *Ribitsch проти Австрії*, цитовано вище, Series A № 336, § 32, і *Avşar*, цитовано вище, § 283), навіть якщо мало місце певне внутрішнє провадження і розслідування.

66. Суд зауважує, що незабаром після того, як заявник пішов з поліцейської дільниці увечері 4 липня, він поступив до лікарні у Мангалії з тілесними ушкодженнями, діагностованими як черепно-мозкова травма. 7 липня 1997 року його виписали з лікарні. 8 липня 1997 року судово-медичний експерт оглянув його і виявив синці навколо очей, на пальцях правої руки, на грудях, на правому стегні і гомілці, а також гематоми на голові. Заявник стверджував, що всі ці травми були завдані поліцейськими протягом часу, який він провів у поліцейському відділенні, тоді як Уряд стверджував, що Крінел М. вдарив заявника незадовго до того, як останній прибув до поліцейського відділення.

67. Не заперечується, що заявник став жертвою насильства 4 липня 1997 року або незадовго до прибуття до поліцейського відділення, або під час перебування в поліцейському відділенні. Беручи до уваги серйозність травм, отриманих заявником, Суд вважає немислимим, що якби заявник прибув до поліцейської дільниці з синцями на тілі, поліцейські не помітили б їх. Більше того, якби поліцейські помітили будь-які синці, вони, як правило, мали б запитали його про їх походження і або відвезти його до лікарні, або викликати лікаря.

68. Суд зауважує, що, незважаючи на твердження Уряду, немає жодних доказів того, що хтось вдарив заявника до того, як він увійшов до поліцейської дільниці. Зокрема, жодні докази, зібрані поліцією відразу після інциденту, тобто у липні 1997 року, не свідчать про те, що заявника вдарив Крінель М., за винятком заяви заявника від 4 липня 1997 року, яку він відкликав 8 липня, стверджуючи, що її було зроблено під тиском поліції.

Тільки 6 жовтня 1997 року троє поліцейських представили нову версію події, в якій заявили, що заявник прибув до поліцейського

відділення після того, як поліцейські повернулися з розслідування на місці 4 липня 1997 року, і що у нього були синці на тілі на момент прибуття. Жоден з очевидців сварки між заявником і Крінелем М. не підтвердив нову версію, подану поліцією, а саме, що Крінел М. побив заявника. Що стосується Кринела М., він послідовно заперечував, що побив заявника.

69. Звертаючись до висновків щодо фактів, зроблених прокурорами, Суд вважає, що вони повністю ґрунтувалися на звітах, наданих у жовтні 1997 року співробітниками поліції, обвинуваченими у жорстокому поводженні, або їхніми колегами. Окрім того, прокурори не тільки беззастережно погодилися з повідомленнями цих працівників поліції, вони також, здається, проігнорували важливі заяви, наприклад, заяви Ріти Г., очевидця суперечки між заявником і Крінелем М., і Венуши Л., яка супроводжувала заявника до поліцейської дільниці. Остання заявляла у липні та вересні 1997 року, що заявник не мав синців перед візитом до поліції, але мав ознаки насильства, коли він вийшов з відділення поліції.

70. Розслідування, проведене державними органами, мало й інші недоліки. Зокрема, за винятком Ріти Г., ніхто з інших сусідів, які були свідками інциденту між заявником і Крінелем М., не був допитаний. У свідченні Думитру СА від 11 липня 1997 року також не згадувався поліцейський Георгіє С. (параграф 19).

71. Варто також відзначити, що сам заявник ніколи не був допитаний про походження своїх синців, ні тоді, коли були висунуті припущення, що його побив Крінель М., ні після того, як він поскаржився прокуророві, що його побили саме поліцейські. Так само нікого зі співробітників поліції, які заявили, що заявник не мав синців після приходу до поліцейської дільниці, не просили пояснити, чому він не був допитаний про походження синців або після приходу до поліцейської дільниці 4 липня 1997 року, або пізніше, коли вони дізналися, що він був госпіталізований. Влада не надала жодних пояснень, чому не було вжито жодних заходів для розслідування твердження про побиття його Крінелем М.

72. Суд також зазначає, що в рішенні від 4 травня 1998 року головний військовий прокурор Констанца не лише не з'ясував питання про те, хто несе відповідальність за тілесні ушкодження, завдані заявнику, але, крім того, сформулював деякі звинувачення проти різних осіб, не надаючи жодних доказів на підтвердження цих звинувачень.

73. Нарешті, Суд відзначає низку суперечностей у матеріалах розслідування: у той час як Думітру СА. 11 липня 1997 року повідомив, що заявник прибув до поліцейської дільниці до повернення поліцейського патруля, поліцейський Маріус І. заявив 6 жовтня 1997 року, що заявник прибув після того, як група поліцейських

повернулася зі слідства (див. пункти 20 і 27). Більше того, в рішенні прокурора від 12 листопада 1997 року, про відмову в порушенні кримінальної справи щодо працівників поліції, зазначено, що 4 липня 1997 року заявник знищив частину одягу своєї подруги, тоді як мати Стелуци 9 липня 1997 року заявила, що це сталося 28 червня (див. параграфи 20 і 28).

74. З огляду на вищевикладене і на підставі всіх матеріалів, що були йому надані, Суд вважає, що Уряд не довів належним чином, що тілесні ушкодження заявника були спричинені інакше, ніж внаслідок поводження, яке було завдане йому під час перебування під контролем поліції ввечері 4 липня 1997 року, і робить висновок, що ці тілесні ушкодження були результатом нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження. Відповідно, було порушення статті 3 Конвенції.

75. Беручи до уваги вищезазначені недоліки, що виявились під час розслідування, Суд також робить висновок, що державні органи не провели належного розслідування скарг заявника про жорстоке поводження. Таким чином, було допущено порушення статті 3 Конвенції також у її процесуальному аспекті.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТЕЙ 6 § 1 і 13 КОНВЕНЦІЇ

76. Заявник стверджував, що розслідування, проведене державними органами, було недостатнім, аби відповідати стандартам Конвенції. У зв'язку з цим він посилався на статтю 6 § 1 Конвенції, котра у відповідних частинах каже наступне:

“Кожен має право на справедливий ... розгляд своєї справи... судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...”

і статтю 13 Конвенції, яка каже:

“Кожен, чиї права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб правового захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.”

77. Уряд стверджував, що стверджуваний напад на заявника 4 липня 1997 року був належним чином розслідуваний, і тому румунська правова система надала заявникові ефективний засіб правового захисту.

A. Стаття 6 § 1 Конвенції

78. Суд зауважує, що скарга заявника відповідно до статті 6 § 1 Конвенції нерозривно пов'язана з його більш загальною скаргою щодо

способу, у який слідчі органи розглядали його скаргу про те, що він був побитий поліцією 4 липня 1997 року, і щодо наслідків, які це мало на його доступ до ефективних засобів правового захисту. Відповідно, Суд вважає за доцільне розглянути цю скаргу стосовно більш загального зобов'язання держав, передбаченого статтею 13, забезпечити ефективний засіб правового захисту стосовно порушень Конвенції (див. поміж іншими рішеннями, *Кауа проти Туреччини*, рішення від 19 лютого 1998, *Reports* 1998-I, стор. 329, § 105).

79. Тому Суд не вважає за необхідне встановлювати, чи мало місце порушення статті 6 § 1.

В. Стаття 13 Конвенції

80. Суд нагадує, що стаття 13 Конвенції гарантує наявність на національному рівні засобу правового захисту для забезпечення сутності прав і свобод Конвенції в будь-якій формі, яка може бути забезпечена у внутрішньому правовому порядку. Таким чином, дія статті 13 вимагає надання національного засобу правового захисту для розгляду суті "обґрунтованої скарги" відповідно до Конвенції та надання належної допомоги, хоча Договірним державам надана певна свобода дій щодо того, як вони виконують свої передбачені Конвенцією зобов'язання за цим положенням. Обсяг зобов'язання за статтею 13 залежить від характеру скарги заявника за Конвенцією. Тим не менш, засіб, передбачений статтею 13, має бути "ефективним" як на практиці, так і в законодавстві; зокрема, його здійснення не повинно зазнавати необґрунтованих перешкод через дії або бездіяльність органів держави-відповідача (див. *Tekdağ проти Туреччини*, № 27699/95, §95, 15 січня 2004).

81. Суд нагадує, що стаття 13 Конвенції вимагає, щоб у випадках, коли йдеться про стверджуване порушення одного або більше прав, передбачених Конвенцією, потерпілому повинен бути наданий механізм встановлення будь-якої відповідальності державних службовців або органів за це порушення. Договірні держави мають певну свободу дій щодо того, яким чином вони дотримуються своїх зобов'язань за Конвенцією згідно з цим положенням. Як правило, якщо один засіб правового захисту не повністю відповідає вимогам статті 13, сукупність засобів правового захисту, передбачених національним законодавством, може бути відповідною (див. поміж багатьма іншими рішеннями, *Kudła проти Польщі* [ВП], № 30210/96, § 157, ECHR 2000-XI; див. також *Сопка проти Бельгії*, № 51564/99, § 75, ECHR 2002-I).

82. Проте обсяг зобов'язання за статтею 13 змінюється залежно від характеру скарги заявника, і у певних випадках Конвенція вимагає надання особливого правового засобу. У разі підозрілих смертельних випадків або жорстокого поводження, з огляду на основоположну

важливість прав, захищених статтями 2 і 3, стаття 13 вимагає, окрім виплати компенсації, за потреби, сумлінного і ефективного розслідування, здатного призвести до встановлення і покарання осіб, відповідальних за діяння жорстокого поводження (див. *Anguelova проти Болгарії*, № 38361/97, §§ 161-162, ECHR 2002-IV; *Assenov і Інші проти Болгарії*, цитовано вище, § 114 і далі; і *Süheyla Aydın проти Туреччини*, № 25660/94, § 208, 24 травня 2005).

83. На підставі наданих у цій справі доказів Суд встановив, що державні органи несуть відповідальність за ті тілесні ушкодження, які заявник отримав 4 липня 1997 року. Скарги заявника до державних органів влади у зв'язку з цим ґрунтувались на тих же доказах і, таким чином, були "обґрунтованими" для цілей статті 13 (див. *Boyle і Rice проти Сполученого Королівства*, рішення від 27 квітня 1988, Series A № 131, стор. 23, § 52). Таким чином, органи влади були зобов'язані провести ефективне розслідування його тверджень проти співробітників поліції. З причин, викладених вище, жодне ефективне кримінальне розслідування не може вважатися проведеним відповідно до статті 13, вимоги якої ширші, ніж обов'язок розслідувати, що накладається статтею 3 (див. *mutatis mutandis*, *Buldan проти Туреччини*, № 28298/95, § 105, 20 квітня 2004; *Tanrıkuşu проти Туреччини*, № 23763/94, § 119, ECHR 1999-IV; і *Tekdağ*, цитовано вище, § 98). Отже, будь-які інші засоби правового захисту, які були надані заявникові, включаючи позов про відшкодування шкоди, мали обмежені шанси на успіх і могли розглядатися як теоретичні та ілюзорні, і не могли забезпечити відшкодування заявникові. Хоча цивільні суди здатні зробити незалежну оцінку факту, на практиці вага, яка надається попередній кримінальній справі, є настільки великою, що навіть найпереконливіші докази протилежного, надані позивачем, часто будуть відхилені, і такий засіб захисту виявиться лише теоретичними та примарним (див. *Menesheva проти Росії*, № 59261/00, § 77, 9 березня 2006, і *Corsacov проти Молдови*, № 18944/02, § 82, 4 квітня 2006). Про це свідчить той факт, що серед численних прикладів вітчизняної судової практики, наведених Урядом, деякі з яких стосувалися 1970-х років, навіть не було жодної справи, що свідчить про те, що цивільний суд не вважає себе зв'язаним рішенням органів прокуратури, які вирішили, що представники держави не вчинили жорстокого поводження.

Отже, Суд може зробити висновок, що за конкретних обставин справи можливість пред'явлення позову до поліції за завдану шкоду є лише теоретичною.

84. Таким чином, Суд вважає, що заявникові було відмовлено в ефективному засобі правового захисту у зв'язку зі зловживанням з боку поліції. Отже, було порушення статті 13 Конвенції.

IV. ЩОДО СТВЕРДЖУВАНОГО ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 14 В СУКУПНОСТІ ЗІ СТАТТЯМИ 3 І 13 КОНВЕНЦІЇ

85. Заявник скаржився на те, що жорстоке поводження, якого він зазнав, і відмова військового прокурора пред'явити обвинувачення поліцейським, відповідальним за жорстоке поводження, були значною мірою пов'язані з його етнічною приналежністю до ромів і тому не відповідали вимогам недискримінації, передбаченими статтею 14 в сукупності зі статтями 3 і 13. Стаття 14 Конвенції каже:

“Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою.”

86. Заявник стверджував, що жорстоке поводження, якого він зазнав від рук поліції під час перебування в поліцейському відділі Мангалії, а також пасивна поведінка влади були спричинені значною мірою тим, що він ромського походження. Він стверджував, що його етнічне походження було відомо співробітникам міліції. Він також стверджував, що про його етнічне походження було відкрито і неодноразово згадано слідчими органами як фактор, що відіграв на шкоду його скаргі на зловживання з боку поліції. Заявник підкреслив, що його твердження має бути оцінене в контексті добре задокументованої і неодноразової неспроможності румунських органів влади запобігти випадкам антиромського насильства та забезпечити викорінення дискримінації.

87. Уряд вважає, що скарга заявника є необґрунтованою.

88. Дискримінація полягає у інакшому ставленні, без об'єктивного і розумного виправдання, до осіб, котрі перебувають у подібному становищі (*Willis проти Сполученого Королівства*, № 36042/97, § 48, CEDH 2002-IV). Расове насильство є особливим посяганням на людську гідність і, беручи до уваги небезпечні наслідки, вона вимагає особливої уваги і енергійної реакції з боку влади. Тому державні органи повинні вживати усіх наявних засобів для подолання расизму і расистського насилля, таким чином, зміцнюючи концепцію демократії в суспільстві і сприймаючи різноманітність не як загрозу, а як скарб (див. *Nachova і Інші проти Болгарії* [ВП], №№ 43577/98 і 43579/98, § 145, ECHR 2005-VII).

89. Суд нагадує, що державні органи, розслідуючи насильницькі інциденти, несуть додаткове зобов'язання вжити усіх розумних заходів для з'ясування того, чи існував расистський мотив, і для встановлення того, чи почуття ненависті або упередженості, зумовлене етнічною приналежністю, відіграло певну роль у подіях (див., *Nachova і Інші проти Болгарії*, цитовано вище, § 160).

90. Якщо до насильства і жорстокості, що мали під собою расистські мотиви, ставитись так само, як і до інших справ без расистського підтексту, це є тим самим, що заплішувати очі на специфічний характер діянь, особливо руйнівних для основоположних прав. Відсутність розрізнення у способі вирішення засадово відмінних випадків може становити невиправдане ставлення, непримириме зі статтею 14 Конвенції (див., *Nachova і Інші проти Болгарії*, цитовано вище, з наступними посиланнями).

91. Звичайно, часто вкрай важко довести на практиці расистський мотив. Зобов'язання держави-відповідача розслідувати можливість існування расистського підтексту у насильницькій дії не є абсолютним зобов'язанням; влада повинна зробити все, що є розумним за обставин конкретної справи (див., *Nachova і Інші проти Болгарії*, цитовано вище, § 160).

92. Розглядаючи скаргу заявника за статтею 14, завдання Суду полягає у тому, аби встановити, чи був расизм причинним фактором у жорстокому поводженні поліції із заявником, і у зв'язку з цим, чи виконала держава-відповідач своє зобов'язання розслідувати можливі расистські мотиви. Більше того, Суд також повинен розглянути, чи під час проведення розслідування повідомлення заявника про жорстоке поводження з боку поліції, національні органи дискримінували заявника, і якщо так, то чи була ця дискримінація за ознакою його етнічного походження.

93. Щодо першого аспекту скарги, зокрема твердження про те, що жорстоке поводження ґрунтувалось на расовій упередженості, Суд уточнює, що для оцінки доказових елементів він застосовує критерій доказу «поза розумним сумнівом». Водночас Суд ніколи не мав наміру запозичати підхід, який використовують національні правові системи, застосовуючи цей критерій. Суд має постановляти рішення не щодо наявності вини відповідно до кримінального права і не щодо цивільної відповідальності, а щодо відповідальності держав-учасниць з точки зору Конвенції. У рамках провадження у Суді не існує жодних процесуальних перешкод ні щодо прийнятності доказів, ні щодо наперед визначених формул, що застосовуються до їх оцінки. Суд ухвалює висновки, які, на його думку, підтверджуються незалежною оцінкою сукупності доказів, включно з висновками, які він може зробити з фактів і подань сторін. Відповідно до усталеної практики Суду, доказ може бути наслідком сукупності ознак або неспростованих, достатньо вагомих, точних і узгоджених припущень. Водночас, ступінь переконаності, необхідної для досягнення певного висновку і, у зв'язку з цим, розподілення тягара доказування, невід'ємно пов'язаний зі специфікою фактів, характером висловлених тверджень і задіяним правом, захищеним Конвенцією. Суд також особливо уважно ставиться до серйозності висновку, що держава-

учасниця порушила основоположні права (див., *Nachova і Інші проти Болгарії*, цитовано вище, § 147 і наступні посилання).

94. Суд зазначає, що заявник не посилався на будь-які конкретні факти для обґрунтування своєї заяви про те, що насильство, якого він зазнав, було расово мотивованим. Натомість він стверджував, що його скарга має бути оцінена в контексті документально підтвердженої та неодноразової неспроможності румунських органів влади викоринити випадки анти-ромського насильства та забезпечити відшкодування за дискримінацію.

95. Проте, занепокоєння, висловлене різними організаціями щодо численних повідомлень про насильство проти ромів з боку румунських правоохоронців і неодноразові невдачі румунських властей виправити ситуацію та забезпечити відшкодування за дискримінацію, не достатні для того, аби вважати, що було встановлено, що расистські настрої відіграли роль у жорстокому поводженні із заявником.

96. Звертаючись до іншого аспекту твердження заявника, а саме, до зобов'язання держави розслідувати можливі расистські мотиви, Суд зазначає, що він уже встановив, що румунські державні органи порушили статтю 3 Конвенції, оскільки не провели ґрунтовне розслідування жорстокого поводження із заявником (див. параграфи 69 - 75 вище).

Суд також зазначає, що не було жодного твердження про будь-яке расистське словесне зловживання, висловлене поліцією під час інциденту із застосуванням сили проти заявника. Тому, на противагу ситуації у справі *Nachova і Інші* (рішення цитовано вище, § 166), прокурори у даній справі не мали перед собою *prima facie* достовірної інформації про насильство на ґрунті ненависті, що вимагало б розслідування можливих расистських мотивів подій.

97. Однак Суд зауважує, що численні анти-ромські інциденти, до яких часто були причетні представники держави після падіння комуністичного режиму в 1990 році, та інші задокументовані докази неодноразової невдачі органів влади запобігти випадкам такого насильства були відомі широкому загалу, оскільки регулярно висвітлювалися засобами масової інформації. З доказів, наданих заявником, випливає, що всі ці інциденти були офіційно доведені до відома владних органів, і внаслідок цього останні запровадили різні програми, спрямовані на викоринення такого різновиду дискримінації. Безсумнівно, подібні інциденти, а також політика, ухвалена найвищими румунськими органами влади з метою боротьби проти дискримінації ромів, були відомі слідчим органам у цій справі, або мали бути відомі, і тому слід було приділити особливу увагу розслідуванню можливих расистських мотивів насильства.

98. Проте прокурори не тільки не зробили спроби перевірити поведінку поліцейських, причетних до насильства, встановивши,

наприклад, чи були вони причетні в минулому до подібних інцидентів або чи були вони обвинувачені в прояві анти-ромських настроїв, а натомість прокурори протягом тривалого часу робили тенденційні зауваження щодо ромського походження заявника (див. параграфи 28 і 31 вище). Уряд не навів жодного виправдання таких висловлювань.

99. Суд вже встановив, що подібні висловлювання, зроблені румунськими судовими органами щодо ромського походження заявника, були суто дискримінаційними та враховувалися як обтяжуючий фактор при розгляді скарги заявників за статтею 3 Конвенції у справі *Moldovan і Інші проти Румунії* (№ 2) (№№ 41138/98 і 64320/00, рішення від 12 липня 2005, §§ 108 -114 і 120 і 121).

100. У даній справі Суд вважає, що тенденційні висловлювання прокурорів стосовно ромського походження заявника свідчать про загальне дискримінаційне ставлення влади, що підтвердило переконаність заявника у тому, що будь-який засіб правового захисту у його справі був суто примарним.

101. Беручи до уваги всі вищевикладені чинники, Суд вважає, що неспроможність правоохоронних органів розслідувати можливі расові мотиви жорстокого поводження із заявником, в поєднанні з їхнім ставленням під час розслідування, є дискримінацією стосовно прав заявника, що суперечить статті 14 в сукупності зі статтями 3 в її процесуальному аспекті та 13 Конвенції.

Тому мало місце порушення статті 14 Конвенції в сукупності зі статтями 3 у процесуальному аспекті і 13.

V. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

102. Відповідно до статті 41 Конвенції,

« Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або Протоколів до неї, і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.»

A. Шкода

103. Заявник вимагав 60000 євро (EUR) на відшкодування моральної шкоди.

104. Уряд просив Суд відхилити вимоги заявника, оскільки вони перебільшені і необґрунтовані.

105. Суд зазначає, що заявник зазнав численних тілесних ушкоджень від рук представників держави, а саме, черепно-мозкова травма і синці навколо очей, на пальцях правої руки, на грудях і на правому стегні та на гомілці. Суд визнав, що влада держави-відповідача порушила статтю 3 внаслідок жорстокого поводження,

заподіяного заявнику представниками держави, і через нездатність влади розслідувати скарги заявника. Крім того, Суд встановив, що заявникові було відмовлено в ефективному засобі правового захисту стосовно стверджуваного жорстокого поводження з боку поліції щодо нього, що є порушенням статті 13, і що заявник був дискримінований на підставі його етнічного походження в здійсненні своїх прав за статтями 3 і 13. За цих обставин Суд вважає, що страждання та розчарування заявника не можуть бути компенсовані простим встановленням порушення. Беручи до уваги попередню практику стосовно статті 3 (див. зокрема, *Khudoyorov проти Росії*, № 6847/02, ECHR 2005-X (витяги); *Matko проти Словенії*, № 43393/98, рішення від 2 листопада 2006; і *Dilek Yilmaz проти Туреччини*, № 58030/00, рішення від 31 жовтня 2006) і роблячи справедливую оцінку, Суд присуджує заявнику 8000 EUR.

В. Видатки і витрати

106. Заявник вимагав додатково 14 271 євро на відшкодування судових видатків і витрат, зроблених як на національному рівні, так і під час розгляду його справи у Суді його представниками, які повинні бути виплачені безпосередньо їм наступним чином:

(i) Європейський центр прав ромів просив 605 євро за 15 годин юридичної роботи, проведеної з перегляду доказів та протоколів судових засідань, консультування щодо стратегії та складання подань до Суду;

(ii) заявник також надав договір про надання правової допомоги, укладений з його адвокатом, пані Маковей, згідно з яким її робота має бути оплачена відповідно до певного тарифу за годину на основі погодинного розпису фактично відпрацьованих годин. Було надано детальний документ із зазначенням точних дат та кількості відпрацьованих годин у підготовці справи, який склав 116 годин, та погодинної плати за кожний вид діяльності: 5 євро на годину для простих листів та інших секретарських робіт, 20 євро на годину для обов'язкових витрат на відрядження, 45 євро на годину для проведення зустрічей, переговорів та письмових заяв та 120 євро на годину за проведення досліджень у сфері прецедентного права та законодавства, вивчення документів справи, складання зауважень щодо прийнятності та суті справи і справедливої сатисфакції. Також були надані докладні погодинні розписи фактично відпрацьованих годин, включаючи погодинний розпис та витрати на поїздки між Бухарестом і Мангалією, а також для зустрічей між адвокатом і заявником і його батьком. Загальна сума, яку вимагає адвокат, становить 13 366 євро;

(iii) зрештою, Румунський Гельсінський комітет просив 300 EUR за технічну підтримку і численне листування.

107. Представники заявника стверджували, що кількість годин, витрачених ними у справі, не була надмірною і була виправдана складністю та великою кількістю деталей. Час також був виправданий неодноразовими спробами отримати доступ до медичної справи та тим, що все листування з Судом здійснювалося іноземною мовою.

108. Щодо погодинної оплати, представники стверджували, що вона в межах середнього розміру вартості, який зазвичай стягується юридичними фірмами в Бухаресті, тобто 200 євро на годину. Крім того, погодинна плата в розмірі 120 євро була розумною, враховуючи репутацію адвоката як експерта в галузі прав людини.

109. Уряд не оспорував кількість годин, витрачених представниками заявника, враховуючи складність справи. Проте, він вважав, що погодинна ставка адвоката в розмірі 120 євро була надмірною, і в цьому відношенні звернувся до деяких болгарських справ, де Суд відшкодував витрати погодинних ставок у розмірі 40-50 євро. Крім того, Уряд стверджував, що заявник не надав жодного договору з Європейським центром прав ромів як об'єктивну основу для розрахунку його гонорару. Нарешті, Уряд стверджував, що сума у 300 євро, яку вимагає Гельсінський комітет, не підтверджена жодними доказами.

110. Суд нагадує, що для того, щоб видатки та витрати були відшкодовані згідно зі статтею 41, має бути встановлено, що вони були фактично понесені та необхідні, а також мали обґрунтований розмір (див. наприклад, *Nilsen i Johnsen проти Норвегії* [ВП], № 23118/93, § 62, ECHR 1999-VIII, і *Boicenco проти Молдови*, № 41088/05, § 176, 11 липня 2006). Відповідно до правила 60 § 2 Регламенту Суду, мають бути надані детальні відомості про всі вимоги, в протилежному випадку Палата може відхилити вимогу повністю або частково.

111. В даній справі, враховуючи вищезазначені критерії, деталізований перелік, наданий заявником, а також кількість та складність розглянутих питань та суттєвий внесок адвокатів починаючи з 1999 року до сьогоднішнього дня, Суд присуджує заявникові заявлену суму наступним чином: 605 євро Європейському центру прав ромів, 13 366 євро пані Моніці Маковей і 300 євро Румунському Гельсінському комітету, які мають бути сплачені окремо на банківські рахунки, вказані кожним із представників заявника.

С. Пеня

112. Суд вважає за доречне, щоб пеня за несвоєчасну сплату була в розмірі граничної кредитної ставки Європейського центрального банку, яка діє упродовж прострочення періоду виплати, плюс три відсотки.

З ЦИХ ПРИЧИН СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Проголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що мало місце порушення статті 3 Конвенції як у матеріальному, так і процесуальному аспекті;
3. *Постановляє*, що мало місце порушення статті 13 Конвенції щодо відсутності ефективних засобів правового захисту щодо оскаржуваного жорстокого поводження;
4. *Постановляє*, що мало місце порушення статті 14 Конвенції в сукупності зі статтею 3 у процесуальному аспекті і статтею 13 Конвенції;
5. *Постановляє*
 - (а) що держава-відповідач має сплатити протягом трьох місяців від дати, коли це рішення стане остаточним відповідно до статті 44 § 2 Конвенції, наступні суми:
 - (i) 8000 EUR (вісім тисяч євро) заявнику на відшкодування моральної шкоди, включно з будь-якими податками, які заявник у зв'язку з цим має сплатити, конвертовані у румунські леї (RON) за курсом, чинним на момент розрахунку;
 - (ii) 14 271 EUR (чотирнадцять тисяч двісті сімдесят одне євро) на відшкодування видатків і витрат, включно з будь-якими податками, які у зв'язку з цим мають бути сплачені, які мають бути перераховані на банківські рахунки, вказані кожним із представників:
 - (α) 605 EUR (шістсот п'ять євро) Європейському центру прав ромів;
 - (β) 13,366 EUR (тринадцять тисяч триста шістдесят шість євро) пані Моніці Маковей, конвертовані у румунські леї (RON) за курсом, чинним на момент розрахунку; і

(γ) 300 EUR (триста євро) Румунському Гельсінському комітету, конвертовані у румунські леї (RON) за курсом, чинним на момент розрахунку;

(b) по закінченні зазначених вище трьох місяців і до остаточного розрахунку, на названу суму нараховуватимуться відсотки в розмірі граничної кредитної ставки Європейського центрального банку, яка діє упродовж прострочення періоду виплати, плюс три відсотки;

6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Складено англійською мовою і повідомлено письмово 26 липня 2007 року, відповідно до правила 77 §§ 2 і 3 регламенту Суду.

Сантьяго КЕСАДА
секретар

Елізабет ФУРА-ЗАНДСТРЬОМ
Голова